

Ocena książki • Book reviews

„Patologia znaczy słowo o chorobie”

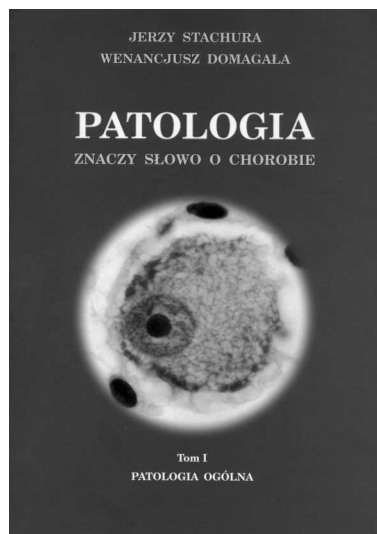
Jerzy Stachura, Wenancjusz Domagała

Kraków: PAU, 2003 r., ISBN 83-88857-65-7

Książka „Patologia znaczy słowo o chorobie” autorstwa Jerzego Stachury i Wenancjusza Domagały powstała przy współpracy zespołu profesorów i asystentów z Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego z Krakowa, Zakładu Patomorfologii Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie oraz Zakładu Patologii Nowotworów Centrum Onkologii-Instytutu, Oddziału w Krakowie. Obaj Panowie, profesorowie UJ i PAM, są autorytetami w polskiej patomorfologii. Ich osoby gwarantują wysoki i niepodważalny poziom wiedzy opartej na wieloletnim doświadczeniu zdobywanym w Polsce i za granicą. Współautorzy zostali starannie dobrani, w większości są współpracownikami kształcącymi się w tych samych ośrodkach lub uczniami profesorów. Napisana przez nich książka długo była oczekiwana przez patologów, wypełniła lukę w polskiej literaturze patomorfologicznej. Moim zdaniem jest ona przewodnikiem po krętych i ciekawych ścieżkach diagnostyki histopatologicznej, który powinien znajdować się w bibliotece przynajmniej każdego zakładu patomorfologii w Polsce. Dodatkowym, ale także istotnym atutem tej książki, jest przedstawienie wiedzy w uporządkowany sposób oraz zastosowanie jednoznacznego języka, który powinien nas obowiązywać. Bardzo ważnym argumentem jest, aby diagnozujący patomorfologdy mówili jednym językiem, jednoznacznie rozumiałym przez klinicystów i opartym na powszechnie przyjętych klasyfikacjach światowych. Książka J. Stachury i W. Domagały spełnia te wymagania.

Niniejsza książka, przeznaczona jest dla lekarzy specjalizujących się w patomorfologii oraz specjalistów w tej dziedzinie. Jasny i zrozumiały język, jakim jest ona napisana, powoduje, iż mogą z niej korzystać studenci, a nawet biolodzy, czy personel średni (na przykład rejestrujący badania) w Zakładzie Patomorfologii, szukający wytłumaczenia fachowego nazewnictwa medycznego.

Logiczna kompozycja podręcznika opiera się na podstawowych działach patomorfologii: 1. patologii ogólnej w połączeniu z badaniami nauk podstawach (*Pathology and basic research*), 2. patologii klinicznej (histoklinika, *Surgical Pathology*) i 3. badaniach autopsyjnych. W dziale patologii ogólnej, zawartym w I tomie na 530 stronach, można poznać etiologię i patogenezę chorób. Szeroko opisane metody diagnostyczne, z wykorzystaniem tech-

nik histochemicznych i immunohistochemicznych, przedstawiają obraz morfologiczny komórek i tkanek w stanach chorobowych. Szerokie omówienie metod molekularnych, pozwalających wykryć zmiany na poziomie genomu, jest bardzo istotnym elementem omawianej książki, stawiającą ją w gronie piśmiennictwa światowego prezentującego aktualnie obowiązującą wiedzę. W II tomie podręcznika zawartym na 853 stronach, podzielonym na dwie części, poświęconym patologii klinicznej, można poznać zasady diagnostyki narządowej i współpracy patologa z klinicystami w ramach ustalania rozpoznania i leczenia chorych. Zgodnie z przyjętymi zasadami, patolog kliniczny wchodzi w skład zespołu specjalistów, który opracowuje strategię leczenia chorych na podstawie danych klinicznych, badań laboratoryjnych, obrazowych i histopatologicznych z uwzględnieniem obrazu morfologicznego i poziomu markerów komórkowych. Wyrazem prawidłowej współpracy patologa z klinicystami, szczególnie w onkologii, jest raport histopatologiczny, który ma formę dokumentu zawierającego rozpoznanie nowotworu w oparciu o powszechnie przyjęte klasyfikacje, ocenę morfologicznych lub molekularnych markerów o znaczeniu rokowniczym lub predykcyjnym oraz ocenę jakości leczenia chorych. Wymienione wyżej zasady pracy patomorfologa umieszczono w II tomie książki J. Stachury

i W. Domagały. Autorzy wyraźnie przekazują patologom, iż pełnią oni rolę informatorów medycznych, od których wymagana jest obiektywna ocena preparatu biopsyjnego lub operacyjnego, oparta na konkretnych i ważnych klinicznych kryteriach. Etap pracy patomorfologów wyłącznie jako interpretatorów obrazów morfologicznych należy do przeszłości.

W omówieniu szczegółowym I tomu książki „Patologia znaczy słowo o chorobie” autorstwa J. Stachury i W. Domagały chciałabym zwrócić uwagę na wysoki poziom wiedzy oraz przystępną formę przedstawienia omawianych zagadnień. Należy do nich patogeneza zaburzeń homeostazy ustroju i związanymi z nimi mechanizmami uszkodzenia i śmierci komórki. Podkreślenia wymaga, iż w wydawanych dotychczas polskich podręcznikach patomorfologii, zagadnienia to nie było omawiane w tak szerokim zakresie. Pozostałe działy w patologii ogólnej związane z procesami adaptacyjnymi i zwyrodnieniami, patogenezą zapaleń i zaburzeń hemodynamicznych, gojeniem i naprawą tkanek przedstawione są w sposób odbiegający od metod omówienia ich we wcześniej wydawanych podręcznikach. Uzupełnieniem do tekstu są duże i wyraźne zdjęcia makro- i mikroskopowe narządów, uzupełnione o schematy porządkujące wiedzę podstawową na dany temat. Kolejne rozdziały I tomu książki przedstawiają etiologię i patogenezę poszczególnych grup chorób rozwijających się na podłożu zaburzeń genetycznych, immunologicznych oraz mechanizmy przemiany nowotworowej prawidłowych komórek. Podkreślenia wymaga forma łączenia wiadomości teoretycznych z praktycznymi, poparcie określonego typu zaburzeń w funkcjonowaniu komórki przykładami konkretnych zmian chorobowych. W rozdziale poświęconym nowotworom zasługuje na uwagę wprowadzenie nowego aktualnie obowiązującego nazewnictwa w odniesieniu do zmian przednowotworowych. Szeroko zostało omówione pojęcie neoplazji wewnątrz nabłonkowej. Dla pełnego zrozumienia tego zagadnienia, przypomniano wcześniej obowiązujące nazwy jak dysplazja czy rak przedinwazyjny i poparto je zdjęciami mikroskopowymi, schematami i tabelami. Innym ważnym z praktycznego punktu widzenia w pracy histopatologa diagnosty jest omówienie metod diagnostycznych istotnych w rozpoznawaniu nowotworów. Czytelnik poznać może podstawowe zasady przygotowywania materiału cytologicznego i tkankowego zarówno do rutynowej oceny, jak i przy pomocy technik specjalnych immunohistochemicznych, cytogenetycznych lub molekularnych. Na szczególną uwagę zasługuje ostatni

podrozdział w części omawiającej „Nowotwory”. Dotyczy on bardzo istotnego i podstawowego zagadnienia w diagnostyce onkologicznej, jakim jest ocena stopnia kliniczno-patologicznego zaawansowania nowotworu pTNM. Następne rozdziały dotyczą chorób zakaźnych, pasożytniczych oraz wywołanych czynnikami środowiskowymi i zależnych od stanu odżywienia. Poparte rycinami, schematami i tabelami ułatwiają czytelnikowi zrozumienie i zapamiętanie poszczególnych zaburzeń patogennych prowadzących do zmian chorobowych. W ostatnim rozdziale I tomu autor szeroko omawia nowotwory niemowląt i dzieci, wykazując różnice między nimi, a nowotworami dorosłych. Drugim poruszonym zagadnieniem są nienowotworowe choroby dotyczące wcześniactwa, urazów i wad wrodzonych oraz zakażeń występujących w okresie okołoporodowym i poporodowym. Według mojej opinii, włączenie tematyki chorób dzieci do podręcznika patologii ogólnej, jest bardzo trafnym pomysłem. Niezmiernie szeroki wachlarz zmian omówionych w I tomie umożliwia zdobycie wiedzy podstawowej w omawianych działach, niezbędnej do prawidłowego zrozumienia patologii narządowej w II tomie. Tom drugi książki „Patologia znaczy słowo o chorobie” zawiera bardzo obszerną wiedzę w odniesieniu do zmian chorobowych w poszczególnych narządach. Podobnie jak w I tomie, szata graficzna wymaga szczególnego podkreślenia. Fragmenty o istotnej treści zostały napisane na tle niebieskim, przez co bardzo wyraźnie odróżniają się od pozostałego tekstu. Ryciny, tabele i schematy przedstawiające omawiane zagadnienia ułatwiają ich zrozumienie i zapamiętanie. Jedynym problemem, z jakim można spotkać się przy wydawaniu tak obszernego podręcznika, jest zbyt długi czas jaki upływa od momentu rozpoczęcia pisania do wydania książki. Zmiany, jakie zachodzą w tym okresie, na przykład w obowiązujących klasyfikacjach, mogą zostać nie uwzględnione przez autorów.

Uważam, iż książka J. Stachury i W. Domagały spotkała się już z dużym zainteresowaniem wśród patomorfologów i na pewno okaże się przydatna w codziennej pracy klinicystów. Szczególnie chciałabym polecić ją onkologom, gdyż znajdą w niej ważne informacje dotyczące stanów i zmian przednowotworowych oraz typów nowotworów w poszczególnych narządach.

Doc. dr hab. med. Anna Nasierowska-Guttmejer

Zakład Patologii

Centrum Onkologii – Instytut im. Marii Skłodowskiej-Curie
w Warszawie